

Vurstli Nagybányán, 1924.

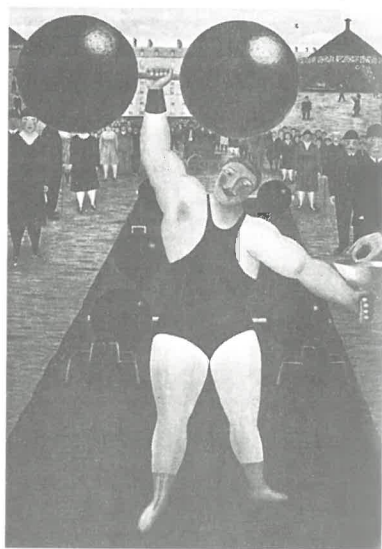
Olaj, vászon, 101x120,5 cm
Jelzés nélkül

Oeuvre-katalógus szám: 1924. 5

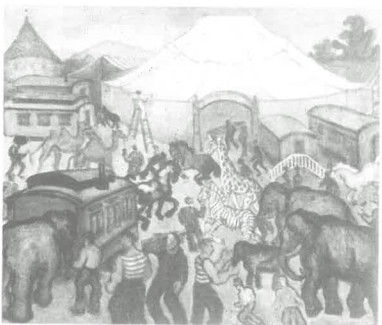
Reprodukálva:

• Kolozsváry Marianna,
Román György,
Budapest, 2001. 110.; 274.

Kikiáltási ár: 3 000 000 Ft

Camille Bombois: Vásári erőművés, 1930 körül

Román György: Cirkusz, 1924.

Avurstli, a panoptikum és a cirkusz témája Román művészetében

„Említettem már a vurstlit, későbbiekben oly sok tájképpróbálkozásom színhelyét. [...] Az Andrássy út fasorai után hirtelen kitárulkozó tarka és tarkaságában dohos, rongyszagú világ, a körhinta forgatagában keringő s ugyanakkor merev haptákat álló lovacskáék, táncosnöcskék, fehérre mázolt, pirosbársony ülésű kis hintők, no meg az utánuk következő egyéb látnivalók: a Barocaldi fülig mázolt szájú bohócai, csillogó üvegruhás táncosnői, rózsaszín trikós akrobatái mind lenyűgöző s ugyanakkor visszataszító erővel hatottak rám. [...] Erőmet, bátorságomat bizonyító kötelességemnek tartottam időnként a Rém tanyáját, vagyis a Vurstlit is felkeresni. Magától értetődőnek találtam, hogy a Rém máshonnan, mint a Vurstli falai közül nem mászhat elő, ott kellett, hogy meglevenedjék, onnan kellett, hogy megszökjék egy nyomasztó éjszakán.” (Román, 1963, 33, 102.)

Román György túlérzékeny gyermeki képzeletének gazdag táptalajt nyújtottak a rémtettekkel foglalkozó hírlapcikkek és a ponyva-detektívregények. A súlyos betegségeken átesett gyermek magántanulóként végezte iskoláit, s mivel tanára a Városliget közelében lakott, sűrűn nyílt alkalma csavarogni a városi köznép olcsó szórakoztatását szolgáló intézmények kulisszái között. Ekkor ismerte meg az itt üzemelő panoptikumot is, melynek hatásvadász és borzadályt keltő jelenetei egész életére meghatározó élménnyé váltak. A magányból című önéletrajzi regényében Román rendkívüli érzékletességgel meséli el azt az 1917 körüli emléket, melyben a viaszmúzeum sötét folyosójába lépve és onnan visszatekintve a kinti világba, örökre belé vésődött egy körhinta látványa, mely a talmi csillogás mögötti nyomorúsága dacára is a gyönyörű és gazdag valóságot jelentette akkor számára. S bár az arctalan és jellegtelen emberi tömegtől való ösztönös irtózás Román festészetében a felszínes butaságot és maradiságot szimbolizáló tömegjelenetekben testesült meg, az egész életművön átvonuló körhintás-képek sorozatában nem egy található, mely e gyermekkori élmény hatására felszabadultságot és életörömet sugároz. Ezek közé tartozik az itt bemutatott *Vurstli Nagybányán* című festménye is.

Román György Nagybányán, 1924

Román 1921 és 1928 között Réti István növendékeként végezte el a Budapesti Képzőművészeti Főiskolát. 1924 nyarat és őszt szintén Réti mellett Nagybányán töltötte. Talán rokoni kapcsolatai miatt – nagybátyja Elek Artúr műkritikus, keresztapja pedig Móricz Zsigmond író volt – Román meglehetősen szabadságot élvezett Nagybányán, mivel az általa is bevallottan fogyatékos rajztudása dacára Réti engedte olajjal dolgozni. Ekkor festett képei közül kettőt is kiállított 1924-25 fordulóján az Ernst Múzeumban, amely helyet biztosított a főiskolai művészfűzés bemutatkozásának. A fiatal festőt lenyűgözte a nagybányai táj hangulata és a nagyvárositól eltérő, erőteljesebb színvilág, „...a csodálatos, kúp alakú, szelíd gesztenyével borított nagybányai hegyek, a város közepi vadgesztenyés, szinte középkoriban romantikus tér [...] úgy ment a munka, mint a harikacsapás” – írja regényében. Itt bemutatott festményén a virágzó vadgesztenyefákkal övezett nagybányai főtér látható, háttérben a híres Berger-féle cukrászdát is magában foglaló István szálló épületével. Román a sebtében felállított kisvárosi körhintát olyan gyermeki rácsodálkozással örökítette meg, mintha először látná az önfeledten szórakozó tömeg és a történeket irányító matróztrikós hintáslegények vásári forgatagát. Képének korabeli párdarabja a nagybányai Szénapiac terén felállított cirkuszátort és lakóit ábrázoló, szintén magángyűjteményben lévő festménye. Román György teljességgel eredeti és önálló festészetének, távoli párhuzamai között találjuk például a francia Camille Bombois (1883-1970) műveit. Román és Bombois nemcsak előadási módjukban, de életútjuk kalandosságát tekintve is a 20. századi európai festészet történetének ugyanabban a fejezetében foglalnak helyet.

Rum Attila

